

Saima Lahtinen o.s. Susi

LÄHTÖ EVAKKOON JA PALUU METSÄPIRTTIIN

Taimi Pukin kirjoittamat tapahtumat perustuvat Saima Lahtisen, s. 16.09.1919, nauhoitettuihin haastatteluihin. Evakkoonlähtöä sävyttivät epätietoisuus ja sekasorto. Saima Lahtinen ei osannut kirjoitusta tarkastaessaankaanselittää, miksi hän ja äitinsä pakenivat eri matkaa. MV

Evakkotaipaleelle

Isä tuli kotiin Lapanaisiin laittamaan äitiä matkaan, kun sota alkoi. Äiti lähti pakotielle hevospelillä. Venäläiset ampuivat tykistöllä. Isä oli tuuminut, että jos vähän nostavat tulta, niin osuvat siihen maantielle. Hän oli suojeluskuntalainen ja meni sitten takaisin suojeluskuntajoukkojen velvollisuuksia hoitamaan. Äiti jatkoi Taipaleen lautalle ja pääsi yöhön asti odotettuaan sillä virran yli. Vanhempani eivät tienneet lähtövaiheessa minusta mitään ja olivat huolestuneita, pelkäsivät kohtaloani.

Minä lähdin kotoa pyörällä. Tulin yhdessä Jäskén Olgan ja Eino Lyytin Lydia Jäske kanssa Lapanaiſten tienhaaraan.

Näimme, kun Paussun Jussi ja Leppälehdon Mikko juoksivat lietteellä ja viittoilivat meitä tulemaan sinne. Halusivat viedä meidät veneellä Taipaleenjoen toiselle puolen. Menimme veneeseen, minä pyörä mukani. Yli päästyämme kuljimme Koukunniemen halki Taipaleen lauttapaikalle ja sieltä Tykkítietä myöten Pyhäjärvelle.

Serkeilöisillä oli Pyhäjärvellä sukulaisia ja suuntasimme tuohon sukulaistaloon. Se oli täynnä ihmisiä. Meidät sijoitettiin kamariin nukkumaan. Nukuimme kolmestaan samassa sängyssä kahden lakanan välissä kaikki vaatteet päällä. Minulla oli hiihtohattu päässä. Yöllä alkoi päänahkaa polttaa kovasti. Ja, kun käytiin katsomaan syytä, se oli pieniä punaisia tähtiä täynnä. Ilmiö, että täit ilmestyvät kuin tyhjästä, on tuttu sekä evakoille että sotalapsille. Tätä ilmeni yleisesti silloinkin, kun kyseessä ei varmasti ole ollut oma tai paikan epäsiisteys. MV

Olimme seuraavana aamuna pihalla ja näimme, kun Kostilan Vasu Vasili Tuokko, Heikkilöiset Kuopat ja äiti tulivat tietä myöten. Äiti ajoi yksin. Menin hänen kanssaan rekeen ja hylkäsin pyörän Pyhäjärvelle. Ajattelin, ettei minulla olisi sitä tarvis.

Jatkoimme matkaa. Olimme saaneet yökornteerissamme ruokaa, mutta meillä ei ollut evästä. Sotilaat antoivat kuivaa leipää ja sitä sitten söimme nälkäämme. Ajoimme suoraan Käkisalmeen, jonne kotoamme oli matkaa noin 40 kilometriä.

Isä oli jo Käkisalmissa, kun tulimme sinne. Siellä oli myös Vaskelan tyttöjä lottapuvuissa. Minäkin olisin tahtonut jäädä, mutta isä ei antanut. "Et jää tän kudemua", hän sanoi.

Käkisalimesta evakkotaipaleemme jatkui hevosella Rantasalmelle.

Kanan ja kukon matka Lapanaisiin

Olimme evakkona Rantasalmella. Jatkosodan aikana menimme takaisin Metsäpirttiin, ensin heinäntekoon kesällä 1942. Mutta Jussilla loppui loma ja hänen piti mennä sairaalaan itseään näyttämään. *Jussi on Saiman aviomies Johannes Lahtinen. He olivat menneet kihloihin viikkoa ennen sodan syttymistä ja avioituneet Talvisodan jälkeen.*

Palasimme Rantasalmelle. Meillä oli siellä lehmä, jota evakkotalomme emäntä oli poissaollessamme hoitanut ja lypsänyt sekä kurnunnut kermasta voita.

Näimme Metsäpirtissä nälkää. Kaupoissa ei ollut oikein myytävää. Maitoakaan ei ollut, koska oma

lehmä ei ollut mukana. Palasimme Rantasalmelle hakemaan lehmäämme ja tavaroitamme. Laurilan lehmä otettiin myös siihen samaan junaan ja vaunuun, jolla matkustimme uudelleen kohti Metsäpirttiä.

Lappeenrannassa juna pysähtyi joksikin aikaa ja kipaisimme hakemaan lehmille vettä. Jätimme vaunun oven vähän raolleen. Siipikarjamme, kana ja kukko, oli pahvilaatikossa. Kanan teki mieli ruveta munimaan, mutta eihän siinä voinut, missä kukkokin oli. Rikkihän se muna olisi mennyt. Kana ja kukko olivat kaikei yhteisvoimin nokkineet "vankilaansa". Kannen olivat joka tapauksessa saaneet auki ja kana lensi ulos.

Olimme palaamassa vedenhausta ja näimme kanan lennon ja katoamisen asemallaolevien puupinojen väliin. *Halkovarastoja oli kaikilla asemilla. Pinoja olivat pitkiä ja niitä oli useita rinnan, sillä höyryveturit nielevät polttoainekseen mahtavat määrät halkoja. Pinojen välit olivat erikoisesti ladottuja kolmionmuotoisia tunneleita tuulettumista ja halkojen kuivumista varten.* MV

Kanan jälleen havaittuamme aloimme ryömiä samaan koloon, toinen toisesta ja toinen toisesta päästä pinoa, että sen olisi väkällä tultava meitä vastaan. Mutta tunnelissa olikin aukko ja kana hyppäsi siitä toiseen pinonväliin. Meitä hirvitti, että juna lähtee ilman meitä. Vaunun ovi oli auki ja lehmät keskenään vaunussa.

Minulla oli suuri vatsa. Vartuin silloin meidän ensimmäistä poikaamme. Konttasimme pinojen sisällä niin kauan, kunnes pääsimmesellaiseen kohtaan, että kana oli taas välissämme eikä tunnelissa ollut sivuaukkoa. Saimme karkulaisen kiinni. Kun kana oli turvallisesti laatikossaan, se muni heti. Ei ollut ehtinyt aiemmin, kun piti juosta karkuun.

Päädyimme kotipihaan kuorma-autokyydillä. Lehmät, kanalaatikko ja muut vähäiset tavarat olivat lavalla. Silloin potkaisi toinen lehmistä laatikkoa ja nyt sekä kukko että kanalensivät auenneesta laatikosta säikähdyksissään. Lähellä oli saraja ja juoksivat sen alle. Olivat piilossaan monta viikkoa. Vaikka miten limottelimme syömään, eivät suostuneet tulemaan. Pelkäsivätkö joutuvansa jälleen pimeään laatikkoon lehmän potkittavaksi? Kanalla on kuitenkin kanan muisti. Tulivat lopulta lymypaikastaan ruokavaliotamme aikaansaannoksillaan täydentämään. *Jussi Lahtisen kotitalo Vaskelassa oli poltettu. Nuoripari asettui Lapanaisiin Vilppu Suden taloon eli Saiman kotiin, joka oli säästynyt pahimmilta tuhoilta, ja asui siinä kesästä 1942 kesään 1944.*